

samo s čebelarstvom ni mogel preživljati, saj pregovor *Muha (čebela) ne da kruha* namiguje na to dejstvo. Slovenci smo s primerom biti priden kot čebela to malo žival povzdignili v merilo delavnosti, v vrednoto, ki je v stoletjih ohranjala naše prednike. Naša nepopravljiva težnja, da bi prepoznali sebe v vsem, vedno in povsod, se izrazi tudi pri čebeli, saj velja za edino žival, za katero rečemo, da umre, tako kot človek. Na njen posebni status opozarjata tudi pregovorita: *Čebela ne pogine, ampak umre; Čebela ne pogine, ampak umira, ker za cerkveno svečo vosek nabira*. Zaradi svojih vrtilin je čebela povezana tudi s simboliko svetlobe. Našemu predniku je bila čebela še posebej ljuba, saj se oskrbi z večjimi količinami hrane, kot jo porabi zase. Ta plemenita žuželka nas s svojim delovanjem uči nesebičnosti in radodarnosti. Pregovor, ki lahko deluje kot opomin in dopolni zgodbo o dobrohotnosti, je *Čebela zase ne obdrži, z oskrbnikom deli*. Naletimo tudi na pregovor, ki razkriva sožitje med rastlinami in čebelami in hkrati odkriva ljubeč in prisrčen odnos do narave, in sicer *Cvetka čebelo vabi, ljubeznivost ljudi*. V današnjem času se v zvezi s čebelarstvom

namenja posebna pozornost opraševanju. Iz pregovorov *Če dobi čebela strd, dobi kmet zrno* in *Pazi na čebelo, da bo sadno drevje bogato letino imelo* lahko razberemo, da se je tudi prednik zavedal opraševalne vloge čebele ter ji namenil posebno skrb.

Vendar kljub posebnemu statusu, čaščenju, skrbi in trudu, da bi udomačili čebelo, ta živi kot v davnini in ostaja neudomačena. O nenavezanosti čebele spregovorita tudi pregovorita: *Bčela gospodarja ne pozna in Čebele te v coklah najdejo in v coklah pustijo*. Pregovori o čebeli so rezultat življenjskih izkušenj in dediščina minulih časov, torej bogastvo preteklosti za izzi-ve sedanjosti ter prihodnosti. Čebela nas vedno znova kliče k razmisleku o nas samih, našem odnosu do narave ter soljudi.

Viri:

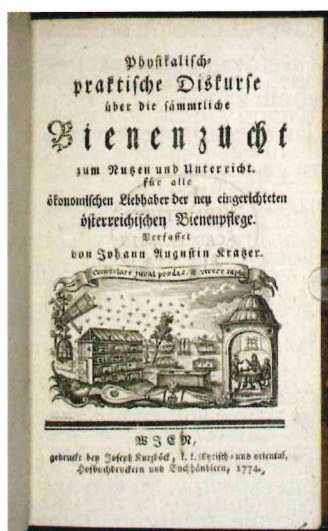
- Avtorica prispevka *Čebela v svetu* Damjana Cvetko je leta 2016 na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru, na Oddelku za slovanske jezike in književnosti, diplomirala z diplomskim delom *Pregovori o čebeli in medu* pri dr. Ireni Stramlič Breznik. Prispevek je povzeta po diplomskem delu. Gnilšak, I. (1995): *Zgodbe panjskih končnic*, Mohorjevo koledar. Veber, A. ur. (2018): *Kdor se čebel boji, medu ne dobi/Paberkovanje po čebelarški dediščini*. Celje: Mohorjeva družba.

Janševi čebelarški pripomočki na naslovnici knjige iz leta 1774

Andrej Šalehar, Janez Gregori

andrej.salehar@bf.uni-lj.si, janez.gregori@gmail.com

Še pred izidom Janševega *Popolnega nauka o čebelarstvu* (1775) je bil Janšev čebelarški nauk objavljen leta 1773 in leta 1774.

Naslovnici 1773 in 1774

Avtor prve knjige iz leta 1773 s skrajšanim naslovom *Kurze Anleitung für das Landvolk, in Absicht auf die Bienen-Wirtschaft ...* (Kratko navodilo deželanom za čebelarjenje ...) ni poznan. Drugo knjigo iz leta 1774, s skrajšanim naslovom *Physikalisch-praktische Diskurse über die sämtliche Bienenzucht ...* (Fizikalno-praktični pogovori o celotnem čebelarstvu ...), je napisal in izdal Janšev učenec Johann Augustin Kratzer. Janšev čebelarški nauk (kranjsko čebelarjenje) je poimenoval novi avstrijski način gojenja čebel. Kratzer (1774) Janšo v knjigi večkrat omenja in na četrti strani piše: *»Ne bom Vam pri tem navajal niti starih niti novejših piscev, ki so pisali o čebelah, razen od pokojnega gospoda Janše Ravnanje s čebelnimi roji, ker si bomo izbrali za vodstvo izkušnjo, ki je najboljša učiteljica.«*

Na naslovnici Kratzerjeve knjige je zanimiv »čebelarški« bakrorez. Avtor je izbral za naslov bakroreza 749. vrstico sedmega speva Eneida, ki se v prevodu Frana Bradarča (1992) glasi: *»kje kaj naropati, kajti od plena in ropa živijo«*. Smiselno to za čebele pomeni: *»uživajo v nabiranju in živijo od nabranega«*.

Upodobljeni so čebelarški pripomočki, ki jih je uporabljal Anton Janša:

1. čebelnjak s kranjskimi panji;
2. kranjski panj z vehama, ki odprti čebelam omogočata prehod v panj brez podnice, dodan kot naklada;
3. kadilnik;

Bakrorez na naslovnici Kratzerjeve knjige (1774) z napisom *Convectare iuvat praedes et vivere raptio*. Uživajo v nabiranju in živijo od nabranega

4. vrša za prestrezanje rojev na žrelu panja;
5. spodrezovalnik za spodrezovanje nepremičnega sa-tja, zlasti medenega, v lesenih panjih.

Omenjeni čebelarški pripomočki so upodobljeni tudi na sedmih bakrorezih, ki so objavljeni na koncu Janševe knjige *Popolni nauk o čebelarstvu* (1775). V zapuščinskem zapisniku po Antonu Janši, o katerem poroča Navratil (1883), piše, da so v posebnem zaboju našli nekaj zriskov (izrisanih slik) in bakrorezov.

Zaključek

Veliko je zapisanega in objavljenega o prvem učitelju čebelarstva Antonu Janši. Sedaj, ko je vse več čebelarških gradiv (knjig in drugih objav) postalo z digitalizacijo neposredno dostopnih, pa odkrivamo še nove podatke. Včasih so to zelo »drobne novosti«, a zbrane skupaj bodo dopolnile sedanje poznavanje dela in življenja Antona Janše.

Viri:

1. Kurze Anleitung für das Landvolk, in Absicht auf die Bienen-Wirtheft, wie solche mit Nutzen geführet werden soll Für die Kais. Königl. Erbländer, insonderheit aber für das Königreich Hungarn eingerichtet. Worinnen deutlich gezeigt wird, wie durch eine wohl eingerichtete Bienen-Wirtheft in kurzer Zeit ein beträchtliches Vermögen gesammelt werden könne. ... ; Nebst einem kleinen Bienen-Kalender für die Bienen-Väter, und mit nützlichen Kupfern geziert. Bratislava in Leipzig, 1773, 150 strani.
2. Kratzer, Augustin Johann. Physikalisch-praktische Diskurse über die sammtliche Bienenzucht zum Nutzen und Unterricht für alle ökonomischen Liebhaber der neu eingerichteten oesterreichischen Bienenpflege. Wien, 1774, 154 strani.
3. 749. vrstica sedmega speva Eneida, Vergilius Maro, Publius. Prevod Bradač, Fran, Ljubljana 1992, 320 strani.
4. Navratil, Ivan. Anton Janša, slavni kranjski čebelar. Str. 139–166. V: Spomenik o šestoletnici začetka Habsburške vlade na Slovenskem. Matica Slovenska, Ljubljana 1883, 241 strani.

Strokovna ekskurzija apiterapevtov

Mojca Medved Ladinek

Od 27. do 30. septembra 2019 smo apiterapevti, ki smo trenutno na izobraževanju za apiterapevte pri ČZD Maribor, in tisti, ki smo to izobraževanje že opravili v prejšnjih generacijah, odpotovali na strokovno ekskurzijo v Avstrijo, Nemčijo in Češko.

V Avstriji nas je na gradu Schloss Zell a. d. Pram sprejel predsednik apiterapevtov Avstrije, gospod Anton Leitinger. Najprej nas je popeljal skozi zgodovino mesta in gradu, kasneje pa smo poslušali strokovno predavanje in izmenjali mnenja o načinu delovanja in uvajanja izobraževanja na področju apiterapije v obeh državah. V Avstriji je izobraževanje apiterapevtov še v povojih, kljub temu da so praznovali že deseto obletnico obstoja apiterapevtske zveze. Nimajo celo-

letnega izobraževanja za apiterapevte, pri čemer njihovo obstoječe izobraževanje kljub vsemu poteka v dveh smereh. V eni smeri izobražujejo kandidate, ki se učijo pripravljati priprave iz čebeljih pridelkov, in v drugi smeri posebej tiste, ki bi svetovali njihovo apiterapevtsko uporabo, pri čemer ni posebnih zahtev, da bi morali biti apiterapevti tudi zdravniki. Klasičnega izobraževanja v dalj časa trajajočem programu, kot ga poznamo v Sloveniji, v Avstriji za zdaj še nimajo, si pa prizadevajo, da bi se tovrstno izobraževanje razvilo, zaradi česar jim je po njihovih besedah v pomoč slovenski program za izobraževanje apiterapevtov. Tako so avstrijski kolegi, po navedbah gospoda Leitingerja, zelo naklonjeni prenosu znanja in izkušenj, ki jih imamo na tem področju v Sloveniji.

Naša pot se je še isti dan nadaljevala do Passaua, kjer sta nas sprejela gospod Schachtner in njegova hči Irene v lično urejenem, izobraževanju prirejenem prostoru za srečevanje apiterapevtov. Število apiterapevtov se v Nemčiji vsako leto povečuje, trenutno jih imajo 570, od katerih je 31 lekarnarjev. Vsako leto pa na svetovni dan apiterapije priredijo tudi